

Avstøtning: Lever

Utarbeidet av Aslaug Sødal Myrseth, sykepleier. Rikshospitalet 2004.
Revidert, Oslo universitetssykehus 2021.

Immunforsvaret trenger litt tid for å reagere på det nye organet, og derfor er avstøtning uvanlig den første uken. Flest avstøtninger oppstår fra en til tre uker etter transplantasjonen. Etter fire til fem uker avtar risikoen for avstøtning, og etter tre måneder sees avstøtninger relativt sjelden.

25-30 % av dem som får transplantert en lever vil oppleve å få en avstøtning. Det vil si at en avstøtning må regnes som en naturlig del av prosessen, og er ikke ensbetydende med at organet går tapt eller blir ødelagt.

Heldigvis kan man behandle de aller fleste avstøtninger!

Hvordan oppdages en avstøtning?

Etter transplantasjonen blir det tatt blodprøver hyppig, og du kjenner kanskje ingen symptomer før legen forteller deg at du har en avstøtning. Når du kommer hjem blir kontrollene sjeldnere. Selv om de fleste ikke har symptomer er det viktig å være oppmerksom på symptomer som kan skyldes avstøtning, så du kan varsle legen du går til kontroll hos. Jo tidligere en

kan starte behandling av en avstøtning, jo lettere er den å behandle.

Blodprøver

De blodprøvene som er spesielt interessante med tanke på avstøtning er ASAT, ALAT og bilirubin. Etter transplantasjonen kan det ta litt tid før disse verdiene stabiliserer seg.

Hvilke tegn skal du se etter, og hva gjør du?

Symptomer på avstøtning er ofte diffuse, og trenger ikke å være merkbare, men du kan få samme symptomer som ved leversvikt.

- *Urinen kan bli mørkere* fordi det skilles ut bilirubin i urinen.

-
- *Avføringen kan bli lysere* fordi det skilles ut mindre galle til tarmen. Du kan også få diaré.
 - Det hvite på øynene og *huden kan bli gul* fordi innholdet av bilirubin i blodet stiger.
 - *Generell sykdomsfølelse og feber* kan være et tegn på avstøtning, men også for eksempel en vanlig forkjølelse eller influensa. Du kan ikke selv avgjøre hva det er, og må derfor alltid ta kontakt med legen du går til kontroll hos.
 - *Ømhet over leveren.* Ved en avstøtning oppstår en betennelsesreaksjon i leveren, den kan hovne opp og presse på vevet rundt. Dette kan noen kjenne som ømhet i øvre del av magen.

Stigende prøver kan være et symptom på flere ting, for eksempel avstøtning, hindret blodstrøm til eller fra organet, eller at gallen ikke renner fritt. For å finne riktig årsak er det aktuelt å utføre flere undersøkelser.

Andre undersøkelser

Ultralyd

Ultralyd gjøres på røntgenavdelingen, og utføres ved hjelp av lydbølger som ikke gir stråling. Et lydhode føres på huden rundt og over transplantatet. Legen kan se leveren, blodårene til og fra leveren og om blodet strømmer fritt. Legen kontrollerer også gallegangene.

Biopsi

Biopsi utføres også på røntgenavdelingen. Du får lokalbedøvelse før legen stikker en tynn nål inn i leveren, under veiledning av ultralyd, og tar ut en liten vevsprøve. Legen som vurderer biopsien i mikroskop kan se om det er en avstøtning som gjør at

organet ikke fungerer som det skal, eller om det er andre årsaker. Legen vil også kunne se hvor kraftig en eventuell avstøtning er.

Hva skjer hvis du får en avstøtning?

En avstøtning blir i første omgang behandlet med store doser immundempende medisiner intravenøst. Det kan også bli aktuelt med endringer i de medisinerne du allerede får. Behandlingen er vellykket i de aller fleste tilfellene. Det at immunforsvaret dempes ytterligere gir økt risiko for infeksjoner.

Problemer som kan oppstå ved behandling av avstøtning	Tiltak
Økt risiko for å få infeksjoner.	<p>Det er viktig å ha god hygiene. Dette betyr at du bør</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dusje daglig, be om hjelp hvis du trenger det. • Være nøye med å vaske hender etter toalettbesøk, tur i kiosken og lignende, før du henter/ lager mat eller drikke eller før du skal ta medisiner. • Utføre grundig munntest (se kapittelet om munntest). <p>Si ifra til personalet hvis du:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Får sår eller blemmer i munnen eller nedentil. • Føler det er vondt å svelge. • Får frostanfall eller føler at du har feber.
Du kan bli nedfor, redd for hvordan det skal gå med organet og humøret kan svinge mer enn du er vant til.	<ul style="list-style-type: none"> • Snakk med personalet og be om mer informasjon hvis du trenger det. Du kan også få snakke med sykehusprest, samtalepartner fra andre trossamfunn eller psykiatrisk sykepleier dersom du ønsker det. • Husk at de aller fleste avstøtninger kan behandles og at organet oftest ikke får varig skade av en avstøtning.
Søvnproblemer. Dette kan være på grunn av den psykiske belastningen, eller bivirkninger av behandlingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Snakk med personalet hvis det er noe du ligger og grubler på. • Prøv å være mest mulig avslappet når du skal legge deg. Ta for eksempel en varm dusj. • Du kan få sovetabletter hvis du trenger det.
Nedsatt matlyst. Dette kan være på grunn av den psykiske belastningen, eller bivirkninger av behandlingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Du må si ifra til personalet hvis du ikke orker å spise nok. Behandlingen er en påkjenning for kroppen og det er viktig at du får i deg næring. • Du kan få ønskekost. Det vi si at vi med noen begrensninger kan bestille det du ønsker fra kjøkkenet. • Næringsdrikker kan du også få.